

FORMakademisk

Gratulerer!

Første utgave av FORMakademisk, det nye forskningstidsskriftet for design og designdidaktikk er nå utgitt på internett på www.formakademisk.org. Dette er en stor begivenhet for fagmiljøet, ikke bare i Norge, men også i Norden for øvrig. I byggingen av design som en eget forskningsfelt har det lenge vært et behov for et akkreditert vitenskapelig tidsskrift med fagfellevurdering, og nå er det her.

Artiklene viser noe av bredden innen designforskning, i spennet mellom rombegrepet, byplanlegging, designprosesser og designforskningsprosesser til designdidaktikk fra barnehage til doktorutdanning. Forfatterne kommer fra ulike høyskoler og universitet i Norge, Sverige, Danmark og Finland, og artiklene publiseres på et av de skandinaviske språkene eller engelsk.

Redaksjonen for FORMakademisk har sitt utspring i miljøet rundt doktorgradsutdanningen ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo. Det var derfor naturlig å invitere lederen for dette programmet i perioden 1990 til 2007, Halina Dunin-Woyseth, til å skrive en artikkel om utviklingen av dette doktorgradsstudiet, basert på skriftserien Research Magazine ved AHO. Artikkelen viser at denne utdanningen har vært internasjonalt orientert, samtidig som den har hatt fordel av å innlemme flere felt innen 'the making disciplines'. Professor Liv Merete Nielsens ved avdeling for estetiske fag ved Høgskolen i Oslo følger opp videre i den andre inviterte artikkelen, som tar for seg utviklingen av forskning innen designdidaktikk i perioden 1997-2007, i hovedsak basert på doktorgrader innen feltet. På de neste sidene er flere smakebiter fra alle artiklene i FORMakademisk Vol. 1 Nr. 1 presentert.

Redaksjonen har fungert både som prosjektgruppe for å utvikle organiseringen av tidsskriftet, samtidig som vi har redigert tidsskriftet. Det har vært spennende og utfordrende å gjennomføre to så store oppgaver parallelt på så kort tid. Dette hadde ikke vært mulig uten den overveldende positive responsen vi har fått. Vi vil takke *Kunst og design i skolen*, som satte prosessen i gang for knapt et år siden. En stor takk til redaksjonsleder Karl Henrik Flyum i ActaDidactica som har oversatt og tilrettelagt Open Journal Systems til norsk. Profesjonsrådet for designutdanning skal ha takk for velvillig støtte. Nærmere 40 støttespillere fra Norge og de øvrige nordiske land i redaksjonsrådet for FORMakademisk takkes hjertelig. En spesiell takk til de 20 fagkonsulentene fra utdanningsinstitusjoner over hele Norge, i tillegg til bl.a Sverige, Danmark, Belgia og Storbritannia, som gjennom sin store frivillige innsats har sikret det vitenskapelige nivået på tidsskriftet. Og sist men ikke minst takker vi artikkelforfatterne, som har gjort det mulig å lage FORMakademisk.

Redaksjonen håper nå at tidsskriftet vil bli flittig brukt framover, og at det vil skape faglige diskusjoner som bringer fagfeltet framover. Vi ser gjerne at diskusjonene fører til nye artikler til kommende utgivelser av FORMakademisk.

Janne Beate Reitan
Ansvarlig redaktør

Redaksjonen i FORMakademisk:

Redaktør: Janne Beate Reitan, Førsteamanuensis Høgskolen i Oslo

Medlemmer:

Liv Merete Nielsen, Professor Høgskolen i Oslo/Kunst og design i skolen

Marte Sørebo Gulliksen, Førsteamanuensis Høgskolen i Telemark
Birger Sevaldson, Professor Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

Halina Dunin-Woyseth, Professor Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

Hilde Aga Ulvestad, Professor Høgskolen i Telemark

Red.sekr.: Ingvild Digranes, Dr. stipendiat Høgskolen i Oslo/Kunst og design i skolen

www.formakademisk.org

Sammendrag fra artikler i FORMakademisk, Vol 1, Nr 1 (2008)

More Than a Quarter of a Century. Some notes on how the right to confer doctoral degrees at the Oslo School of Architecture and Design has contributed to developing design scholarship in Norway since 1981

Halina Dunin-Woyseth. Professor dr. techn. Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

This paper is intended to present how the Doctoral Programme at the Oslo School of Architecture and Design (AHO, also referred to as the school later in this paper) has developed since 1981. The paper focuses on the organised research education which has been offered at the school since 1992. Although the school has been the main engine of these doctoral studies, (mainly because it has had the right to confer the doctoral degrees), it has cooperated with other kindred institutions in a mutual learning process. The paper examines in turn the eight volumes of the Research Magazine, which discusses the development of the Doctoral Programme at the school. The paper concludes with a brief evaluation regarding the doctoral programme at the AHO. In the postscript closing the paper, some contributors who have made this development possible are mentioned.

Illustrasjoner fra Halina Dunin-Woyseths artikkel

Bilder fra Birger Sevaldsens artikkel. Bildet til venstre: Installation in late evening. Bildet i midten: "Predator effect" (from the Predator movies) here shown as a distortion of an image from a temple in Taipei. Bildet til høyre: BARELY sound active installation, Kanonhallen, Ultima Festival 2007, Natasha Barrett and Birger Sevaldson with OCEAN.

Designdidaktikk i utvikling - en forskningsoversikt 1997-2007

Liv Merete Nielsen, Professor dr. ing. Avdeling for estetiske fag, Høgskolen i Oslo

Denne artikkelen gir en oversikt over designdidaktisk forskningen som har utviklet seg i Norge i perioden 1997-2007. Da Arkitektur og designhøgskolen i Oslo (AHO) åpnet sitt doktorgradsprogram for kunstnere, designere og undervisere innen dette fagfeltet i 1995, fikk profesjonspraktikere mulighet til å forske innen eget fagfelt. Derfor er de doktoravhandlingene som har blitt avlagt ved AHO av historisk betydning. Artikkelen gir også eksempler på tematisk beslektede doktoravhandlingene som er utviklet innen rammen for andre disipliner som for eksempel pedagogikk og sosiologi. Designdidaktikk ligger i skjæringsfeltet mellom den profesjonelle designers yrkesutøvelse, designteori, materiell kultur i samfunnet, forbruker-aspektet og utdanningsproblematikk. Artikkelen skisserer hvordan feltene er gjensidig påvirket av hverandre gjennom en designdidaktisk akse. Det finnes forholdsvis lite tilgjengelig forskning om problematikk knyttet til den undervisning som gis ved profesjons-utdanningene i design. Dette speiles i artikkelens innhold.

Eksklusive fellesskap: Et kritisk blikk på nyurbanismen

Bengt Andersen. Antropolog, Doktorgradsstipendiat. Storbyprogrammet-KLOK og avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo

Denne artikkelen tar utgangspunkt i nyurbanismen, en amerikansk byplanleggingsbevegelse, og deres byutviklingsprosjekt Kentlands i Maryland, USA. Deres påstand er at en gjennom de rette design-prinsippene vil få det ønskede samfunnet. Her argumenteres det for at den fysiske determinismen som ligger til grunn for den nyurbanistiske ideologien er for enkel. Mens nyurbanistene hevder at de skaper heterogene og lokaliserte fellesskap gjennom realiseringen av deres egne designprinsipper, hevdes det her med støtte i en sosialantropologisk studie av Kentlands at dannelsen av slike fellesskap er noe mer komplisert. Innbyggerne viste seg i praksis til og med å handle mot et slikt ideal. Sosial praksis, de nyurbanistiske designreglene, samt den felles interessen for å opprettholde eiendomsverdiene, førte til etableringen av en "eksklusiv enklave" snarere enn et inkluderende bomiljø.

En typisk høstdag i Kentlands

Rom i planleggingsperspektiv

Petter Næss, Professor, dr.ing., siv. arkitekt

Institutt for Samfunnsutvikling og planlægning ved Universitetet i Aalborg

Artikkelen drøfter ulike rombegrep som brukes - ofte implisitt - i by- og regionplanlegging. Planleggeres fokus på rommets betydning varierer med planleggingens tema og formål. Rom ses dels som noe som muliggjør, letter, vanskeliggjør eller hindrer ulike typer menneskelig aktivitet, dels som noe som påvirker atferd gjennom symbolske og estetiske uttrykk, dels som noe som påvirker våre oppfatninger om hvilke institusjoner, befolkningsgrupper og individer som har makt og status, dels som noe som appellerer til estetisk smak, behag og identifikasjon av gruppetilhørighet, og dels som natur. By- og regionplanleggingens problemstillinger er tverrfaglige, og planleggerne må derfor benytte teorier og begreper fra ulike felt for å forstå situasjonene de arbeider med. Derfor har de også bruk for å kombinere ulike rombegrep: absolutt rom, relativt rom, relasjonelt rom, opplevd rom og sosialt konstruert rom.

A Rich Design Research Space

Birger Sevaldson. Professor dr.ing., Institutt for industrideSIGN, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

This paper introduces and discusses a Rich Research Space as an inclusive methodological framework and scaffold for research-by-design. The Rich Research Space especially addresses the issue of richness in design processes and design-led research. There is a general trend towards increased complexity in design processes, caused on one hand by the increasing depth and width in the use of design media and methods, and on the other hand by the increasing complexity and interdependency of society due to globalisation. These issues confront the designer-researcher with new challenges. This paper formulates a research strategy for research-by-design in fields that have a high degree of richness in the use of media, the amount of information, and the methods involved. The Rich Research Space concept proposed takes into account the physical, social, and cultural spaces, and the virtual and visual media spaces in which the research-by-design takes place. The concept takes the form of a specific integral approach to design, and a holistic theo-

Photo Kim B. Larsen. Bilde fra Birger Sevaldsens artikkel.

retical mindset. It embraces many types of investigation, from analytical to intuitive. The Rich Research Space provides a flexible framework within which the complexity of research-by-design can be interrelated, discussed, and reflected upon. Potentially, it can create a more involved role for the designer-researcher, a role that allows contributions towards the resolution of ever more pressing issues in our society. This approach is currently one of a limited number of possible frameworks that the design professions can utilize in order to make a difference in a world of at times overwhelming complexity. The concept of the Rich Research Space is discussed with reference to an art installation called Barely.

Når øyet styrer hånden: Om mestringsprosesser i barnehagen

Nina Scott Frisch, Høgskolektor ved Høgskolen i Nesna, Ph.D. student ved NTNU

Undersøkelsen som ligger til grunn for denne artikkelen fokuserer på barnehagepersonalets rolle i barns tegneprosesser. Artikkelen belyser tegneprosesser hvor tilretteleggelsen for direkte visuell persepsjon i prosess har vært styrende for tegningens utforming. Barnet har hatt mulighet til visuelt å kontrollere tegningen opp i mot en modell. Følgende problemstilling utforskes: Hvordan tilrettelegger førskolelæreren for at barn i 3 – 5 års alderen kan ta i bruk ulike hjelpemidler når de tegner en form de ser, og hvordan bruker

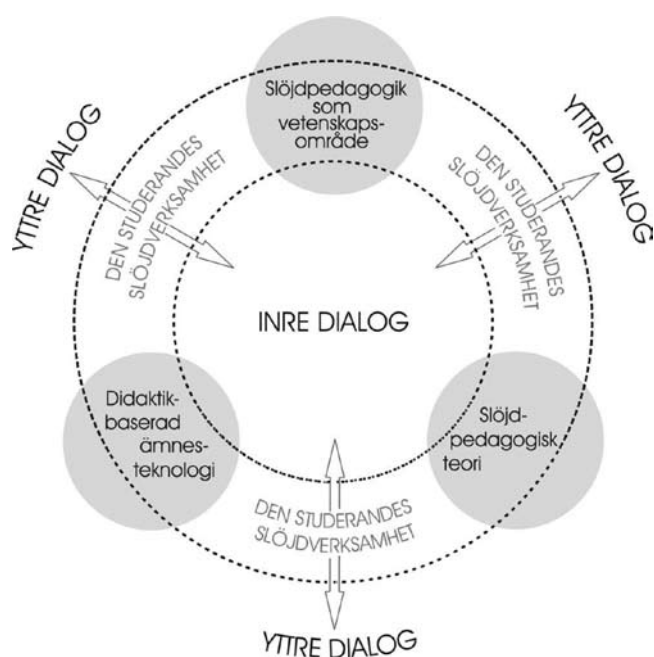
barn i 3 – 5 års alderen disse hjelpemidlene? Tre representative tegneprosesser laget i løpet av temaarbeidet "Meg selv" analyseres med teoretiske analyseredskap fra blant sosiokulturell teori. Resultatene sees på som et innlegg i en didaktisk diskusjon om variert tilrettelegging for tegning i barnehagen.

Dafina (3,6) sitter foran et speil og tegner seg selv.

Aleksander (4) setter seg foran speilet og tegner seg selv

Malins (5,1) tegning av seg selv.

Figur 1. Handledning i dialog i en slöjdpedagogisk kontekst

Handledning i dialog som slöjdpedagogisk undervisningsmetode

Barbro Sjöberg, Lektor i textilslöjd, doktorand. Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi, Vasa, Finland

I föreliggande artikel diskuteras problematiken kring handledning i slöjdpedagogisk verksamhet på lärarutbildningsnivå. För att finna svar på frågorna "Vad innebär det att vara en 'kunnig handledare'?" och "Hur arrangerar man lärandesituationer som stöder de studerande i sökandet efter kunskap och i utvecklandet av färdigheter?" byggs en teoretisk referensram för problemområdet upp på basis av sociokulturell teori och dialogisk filosofi. Syftet är att inom dessa hitta aspekter som kan ge förståelse för den interaktion som försiggår i slöjdpedagogisk verksamhet samt i handledningssituationer inom området. Utgående från den teoretiska referensramen, samt utifrån aspekter såsom verbal, icke-verbal och visuell kommunikation beskrivs en slöjdpedagogisk undervisningsmetod, "Handledning i dialog". I samband med utvecklandet av undervisningsmetoden förs en diskussion kring vikten av att i handledningsdialogen på en metanivå verbalisera och teoretisera det som sker i slöjdiverksamheten.